

NARODNA PROSVJETA

Mjesečnik za školstvo, književnost i prosvjetu.

GLASILG ISTOGIMENOG UČITELJSKOG DRUŠTVA.

Izlazi svakog prvog u mjesecu. — Godišnja cijena 4 K. Rukopisi se ne vraćaju.

Urednik Ernest Jelusić.

Sadržaj:

Istarske elegije. Spjevao Ernest Jelusić.

Hrvatski veziljački štih u školi. — Piše Jelica Belovičeva.

Justitia. Po E. Lipki priredio Stjepan Sirota.

Nastojanja pri uredjenju školskog vrta. Piše Fran Trampuž. (Konac).

Učiteljska skupština u Mihotićima. Izvješćuje A. D.

Učiteljskim suprugam. Spjevao Lj. V.

Poziv na glavnu skupštinu učiteljskog društva

„Narodna Prosvjeta“.

Družbinom učiteljstvu.

Učiteljstvu Istre.

17. IV. 1906.

Vjesnik. — *Lične vjesti.* — *Književnost i umjetnost.* — *Od uredništva.*

NARODNA PROSVJETA

Mjesečnik za školstvo, književnost i prosvjetu.

GLASILO ISTOIMENOG UČITELJSKOG DRUŠTVA.

Izlazi svakog prvog u mjesecu. — Godišnja cijena 4 K. — Rukopisi se ne vraćaju.
Urednik ERNEST JELUŠIĆ.

Istarske elegije.

~~~~~

I.

Lijepo si, diko moja, ispod Učke more!
Kano sunce uzorito što se hvata zore,
Hvata zore ranoranke divotnoga krasa,
Rumenilo što no svoje po tebi talasa.
Pa ko vatra uzbukćela povjetarcem jugom,
Nad tobome žar treperi kano list nad lugom.
A kad ono božje oko za gorom ugasne,
I kad u red nanižu se nebom zv'ezde jasne,
A mjesec ih star provodič sve naokô vôda,
Tajinstveno tvoja blista nestašnica voda,
Živim srebrom oživljena naoko se širi,
Pa se laki val za valom sa igalom miri.
Donoseći iz daleka od bisera grane,
Biser-grane uznosite domu izabrane. —
A kada li jugovina puna teška jeda
S valovima o stijenje silu si ogleda,
Da se sami galebovi u rasprašju gube,
Kô da čujem glas gromoran da ti srce dube:
— Dè, ne prèdaj, blagi rode, na razboju buđi,
Smjelo kroći — tako čine junačine ljudi! —
A ti dobro more moje, dražesna Kvarnera!

D 10
1924 Č-66-B

Kada li ti jugovina valove natjera,
 Dolazeći sa daleka, gdje naranče rode,
 Sa divotna doma palma, sa strana slobode: —
 Daj dopremi s vjetrovinom samo miris njeni,
 Da se dub naš onaj stari mrvak zazeleni:
 Rod će tvrđe tada stati — poput st'jenja tvoga,
 Novom silom krenuti će hrabra ruka mnoga,
 Sam u borbi d'jeliti će prvacima časti,
 I uz nje će uz junake živjeti il pasti! —

Ernest Jelušić.

hrvatski veziljački štil u školi. Piše Jelica Belovićeva.

Naš veziljački štil karakterizuje nas više nego išta kao zaseban i posve svoj narod. U njemu nam se otkriva zasebni način, kako su naši stari gledali svijet, kako su oni doživljaje oka i duše svoje očitovali, kako su rasli, sazreli i razvijali se u gledanju i poštivanju ljepote. Naša je ornamentika golema slikovnica duše narodne, a ta duša je dobroga, blagoga i čestitog naroda, to je duša posve individualna, umjetnička i bogata.

Motivi za narodni stil odlikuju se raznolikošću. Djevojka pjeva:

»Navest ću ti srce iz njedara

Jer te moje nikada ne vara.»

(Narodna).

Oslonimo se smjelo i odano na blaženo doba dobre tradicije, kako nam ju namriješe stare bake, pa odatle izvodimo sretan razvoj vlastitog štila! Ne dajmo, da nas premame nečiste, prazne imitacije tuđih štilova ili tuđega neštila. Nema tu nekada ni osjećaja, nema smisla, nego je često sama najapsurdnija barbarija ukusa, sama laž i uvijavanje, protiv koga prirodni dobar ukus izobražene dame mora najenergičnije da protestira.

U pravom, čistom, originalnom našem domaćem štilu ima neka fina, srdačna ljepota, neka naivna, ni mrve ne izvještačena milina, ima nešto tako prirodno i jasno, što se taman podudara s modernim formama života i umjetnosti. U našim motivima za vez vidi se blaga i pitoma ćud naše žene,

tu se odrazuje njezino poetično i posve originalno čuvstvovanje, njezin vedri, sjajni pogled na život; ali i njezin slatki, čeznutljivi »mol«, onaj isti, koji je tako pikantna osebina narodnjeg pjevanja.

U hrvatskom štilu je velik dio individualiteta narodnjeg. Čuvajmo se dakle od neplodnog i nepotrebnog podražavanja tuđinštine. Šta će ona nama? I naša bi narodna ornamentika mogla da bude ugodan ton u divnom akordu umjetničkog sklada i ljepote, koga zovu modernim dekorativnim štilom, a neki i slogom dvadesetog stoljeća.

Kad se u našim školama, a i u našoj inteligenciji bude više težilo za umjetničkim gledanjem i shvaćanjem ljepote u opće, kad se više i oduševljenije budu njegovali narodni vezovi, onda ćemo moći i mi reći, da se polaže osnova hrvatsko-srpskoj dekorativnoj umjetnosti. A to je pitanje, koje nije samo kod nas aktuelno.

Naš se je hrvatski veziljački narodni štil organski razvijao iz narodnog života i po tome je s ovim životom kroz stoljeća i stoljeća donekle mijenjao i umnožavao svoje motive i oblike, ali je svoj tipični karakter održao kroz vjekove, pa tako nam ostadoše očuvani i u vezovima nekoji uzorci i njihovo nazivlje još iz mitološkog doba.

Naša narodna ornamentika prošla je u svome razvoju bez sumnje tri razdoblja:

- I. mitološko,
- II. kršćansko i
- III. moderno.

Ogledajmo ih redom, bar u koliko se to po dosadanjem ispitivanju može.

I. Mitološko razdoblje.

U ornamentici nekih naših starih ćilima, vezova i čitme iz Srijema, Posavine, Slavonije, Dalmacije, Srbije, Bačke i t. d. vidi se, da su vrlo starog porijetla, nekima je možda ća Misir kolijevka, u drugima opet ima indijskih tragova, tragova Vede. Figure u nekim vrlo starim zašarcima nose simbolski značaj. Ruža n. pr. znači djevojka; — ruža u vrtu: mlada žena; — jelen: mladić; — orao: kralj ili veliki junak; — sokô: mudrost i opreznost; — labud: kraljica ili otmena gospođa; — bepka: rađanje; — plovka: putnik; — pila: snaga; — strijela: brzina; — kokoš: kućevnost; — češalj: čistoća; — guska: glasnik; — tri ptice sa krunama na glavi: božanske duhove; — potkova: sreća; — cvijet: mladost; — jabuka: zdravlje i t. d. Prije pedesetak

godina još je bilo starih baka, koje su sve te oblike umjele tumačiti kao kakovi egiptolozi jeroglifa. U našim veziljačkim motivima oblika uzetih po prirodi, ali su ovi vazda štilizovani, ne prikazuju nikada predmet sam, nego samo simbol predmeta, a ima i obilje geometričkih likova veoma vješto složenih, da se upravo čuditi moraš, otkle našoj seljanci toliko umjeće u slaganju i udešavanju geometričkih oblika, a da nije specijalno izučavala geometrije i njezinih zaista mučno složenih zakona. To su očevidno ostanci nekada veoma velike slavenske kulture u narodu vjerno očuvani i poput svetinje od koljena do koljena podavani. U geometričkim zašarcima ima svih vrsti oblika, počam od trokuta pa do kruga, to su pravocrtne i krivocrtne, oble i ravne crte upravo divnim umjećem složene u slike. Pače i u istim geometričkim zašarcima ima simbolskog značenja, naročito u onima, koji su zajednički u sjevernih i južnih Slavena, te koje i danas gotovo posve jednako vezu: Česi, Malorusi, Slovaci, Srbi i Hrvati. Stare slavenske čitme i kere sačuvale su nam nekoliko takovih, upravo značajnih ornamentata. Čovjek mora da pomisli, da su stari Slaveni u tim čudnim i tajanstvenim likovima svojih vezova možda očuvali tajno, prastaro slavensko pismo, tajne svete rečenice, kuke i zavojice, zapise, poslovice, blagoslove i uspomene, jer inače je zaista teško razumjeti, kako su se isti ovi prastari ornamenta vjerno mogli očuvati sve do danas, ma da su većinom rađeni u tehnici veoma sporog, mučnoj i vještačkoj.

Potpuno za školsku potrebu podasmo djelo o tome predmetu, dobiva se u Osijeku, Hrvatska, knjižara Ljudevita Szekler-a. Naslov: »Hrvatski narodni vezovi.«

Staro narodno nazivlje za naše vezove također nam je dokazom, da su naši djedovi nekim svojim veziljačkim ornamentima pripisivali mističnu snagu. N. pr. nazivi »stopa« i »nastup«. to su zašarci sa starih vezova, a te riječi znače zle duhove. Otuda veli naš narod i danas: »Nagazio na zle stope!« — »Spopao ga nastup!« — Ima i zašaraka, koji se zovu »morice«, pa »dobrice«, »kozje noge«, »devet tilsuma«, »đavoljevi papci«, »vilino oko« i t. d. Takove ornamente vezli su na gubere i ponjave, kojima bi pokrivali bolesnike, ili na marame od djevojke od uroka ili na one, koje je metao na se junak na polasku u boj. Eno narodne pjesme:

»Pa mu dade od zlata maramu
 Da je sebi sapne oko vrata,
 Što je na njoj do devet tilsuma (tajna svila),
 Da ga kuršum (tane) primiti ne može
 Ni grdne mu rane načiniti.«

Takove zašarke rezali su i na kućne rogljeve, dovratke, na oružje, na dječje kolijevke i na tanke drvene pločice, koje su oko vrata nosili kao amajlice protiv zlih duhova. I danas još u nekim krajevima nose »uročice« oko vrata a u dječije ruko vezu »vilovsku nogu«, da dijete čuvaju dobre vile ili »dobrice«.

Simbolski značaj ornamentike gubi se u novije doba sve više u narodu.

Nastavak slijedi.

Justitia. Po E. Lipki priredio Stjepan Širola.

Sjedeći visoko na svome šarcu, izjašio je mladi časnik iz vojarne sa svojom dobro uvježbanom momčadi. Najljepšim nadama ostavlja vojarnu, da pred svojim »svemožnim šefom« prikaže svu svoju strategijsku spretnost i sposobnost. Pa ispočetka i ide sve, kako si je mogao samo poželjeti . . . No eto — jedna jedincata zla zapovijed, obrnut zavoj ili kret, poremećen red u satniji razdraži i onako razdražljivoga i »strogoga« pretpostavljenoga i đavo je gotov! Eno žrtve . . . Sve najljepše nade u ružičastu budućnost — pro-maknuće — odlikovanje — sve, sve je propalo s jedine jedne loše zapovijedi . . . Gospodin natporučnik, satnik, ili tko već bude — proklinje sudbinu i otpasuje svoju »milu sablju posjeklicu« i u naponu snage — zdrav i krepak ostavlja svoje zvanje, (mora da ga ostavi!) — te se povlači u mir, u tihi privatni život. Jedina mu je pri tom utjeha, da nije ni prvi ni posljednji, koga stizava slični udes. A tješi se i time, što će i kao »civilista« uza svoju mirovinu naći još kakovo namještenje, — jer je njemu kao časniku svagdje put otvoren, pa će mirno i spokojno, dà i ugodno živjeti. — Dašto, ispočetka nešto žali za sjajnom časničkom odorom, za počastima, koje mu bjehu iskazivane na svakom koraku, no malo po malo i ta se žaoba posve slegne, jer vrijeme vida svaku ranu. U krugu drugova, koje je snašla ista sudbina, smiri se on kod stola »stalnoga« društva, što se svake večeri sastaje u gostionici . . . Tu hvali Bogu, da je zdrav i živ, jer se i tako dade živjeti. —

Pa hajde, ogledajmo se po svom stališu, hoćemo li naći takih »nesretnika«, koji bi zdravi, krepki i čili, uza svoju mirovinu naišli na unosnu nuzaslužbu, da lagodno i udobno žive i sjede svake večeri bezbrižno u veselom društvu kod čaše piva.

Jedan kret, jedan mig — momenat — i eto zdrav i jedar čovjek, koji bi još bio mogao mnogo godina državi da služi, morao je da svučé carsku odoru, da uživa »mirovinu« i kao civilista udobno žive. Ele, proigrao je svoju karijeru sirotan . . . A je da li je to posvuda tako? —

II.

Eto, pred nama stupa stariji gospodin. Tko ga sastaje, svako ga ljubazno pozdravlja. Sa prijaznih lica prolaznika, koji ga tako srdačno susretaju, kao da čitamo neku toplu zahvalnost, što je duguju i iskazuju tome čovjeku. A tko je taj vremešnji gospodin? . . .

To je učitelj, — pučki učitelj!

Odvalio je već 35 godina neumorne i časne službe i u nastavničkom radu gotovo osijedio. — A kako ga srce vuče, da se odmori i da zadnje dane svoga trudnoga života sprovede sa svojom djecom gdje god vani u mirnom i tihom seocu! A tu njegovu želju željkovanu ne diktira mu njegova samoća, — jer mu je dobra žena davno umrla, a djeca se razišla svijetom — nego slabo njegovo tijelo, koje je već podleglo teškom i napornom učiteljskome radu. Dogodilo mu se, da se je već i u razredu srušio slab i nemoćan pred školskom djecom . . .

Teška srca odlučio se i zatražio mirovinu. Nije uspio! — Liječnik ga pregledao i pronašao, da je još čvrst i za službu sposoban. U liječnikovu izvješću piše . . . »tjelesno krepak, a duševno potpuno svjež i bistar . . .« A gdje bolan liječnik znade, da su mu duševnu svježinu podavala mila i draga školska dječica, međ kojima bi mu se duša tako razdragala, da mu je radost titrala na licu, a oči sjale mladenačkim žarom! To razumije samo učitelj. —

Da, da; on još ne izgledé »star«, on može još da služi; ne smije da se preranim umirovljenjem učitelja isisava mirovinska zaklada, niti zemaljska kesa otereti! —

I tako službuje starac još i dalje, jer mu ni ponovna molba za umirovljenje nije uspjela . . . No osvanuo je i dan, kad su djeca čekala i čekala na svoga učitelja, a njega nije bilo. — Otišao je, kud za vazda gré se. Smirio je trudne kosti svoje . . .

III.

Bila mila i tiha, ali slabašna djevojka. Namjestilo ju na dječaćkoj školi. Bila je marljiva i svojom marljivosti nadilazila svoje sile. Nije mogla da izdrži u dječaćkoj školi, pa ju premjestilo u djevojačku. No klica nemile sušice već je zahvatila slabašno njeno tijelo i ona ginula sve više . . . Dugo se je

vukla u školu, nije htjela da izostane. Najzad je ipak morala prekinuti obučavanje na dan, dva, i poslije i više. Stao ju daviti i kašalj . . . Oni, koji su je zamijenjivali u razredu, opazili su u pljuvaljki čitave mlazove krvi. — Ipak nije dobila dopusta . . . Ne, trebalo bi, da se plaća suplentica! I kad već nije mogla od kašlja i navale krvi da dalje obučaje, dadoše joj polugodišnji dopust . . . A kad se je povratila, stala je da dalje radi, no nije išlo . . . Izostajala je često, jer je sve većma propadala . . . Tragove krvi našli su na »razrednici . . .« I prije, nego li je svršila školska godina, bila je pokopana; smirila se za uvijek! —

A je da li je ona sama patila? —

O, da ste vidjeli onu tužnu djecu u njenome razredu! Bile to 8 do 10 godišnje djevojčice, a sve patnje njihove uboge učiteljice mogli ste čitati na dječijim licima. Nije tu bilo onoga veseloga duha, pocikavanja, ni srebrnoga smijeha bezazlenih dječijih srdaca; ne, sve je to iščezlo . . . Bila su to ozbiljna i blijeda lišca jadne dječice, koja su patila zajedno sa svojom milom učiteljkom!

A da je došao liječnik, bio bi za cijelo zabranio, da ta uboga djevojka, kojoj je sušica kršila tijelo i trgala pluća, dalje podučaje tu djecu, jer je predstojala pogibelj, da svojom bolešću ne zarazi koje dijete . . . Ali da, gdje su školski liječnici i kada dolaze u školu! — Pa šta je za jedan život učiteljski!

* * *

Ima i drugih slučajeva! Bio učitelj, koji se nije suviše napinjao, da bude savjestan. Veoma često prepustio je djecu, da se »sama zabavljaju«. Bavio se više drugim zanimanjem, nego školom. Na opomene se smijao. Kod istraga se vješto izvukao i služio je dalje — dugo, dugo . . . Nijesu ga umirovili!

Drugi jedan prijatelj sramotio je stalež, bio slab učitelj, a lakouman čovjek. Griješio je, teško je griješio na povjerenoj mladeži, jer joj nije prednjačio dobrim primjerom . . . Ali je imao moćna zaštitnika i — nikome ništa!

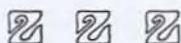
A eno i trećega vrsnoga i spremnoga učitelja, koji je bio nježan otac svoje brojne obitelji, a dobar i vješt uzgojitelj. No bio je samo privremeno namješten, a došlo na nj zlo. Stala ga progoniti omaglica i slabina, dok nije oblijegnuo, te ga boljetica prikovala na krevet. Za osam nedjelja bio je slovom zakona — otpušten iz službe. Bacilo njega, ženu mu i sitnu djecu u bijedu i nevolju, jer školska općina nije htjela da se brine za — bolesna učitelja . . .

To su sve žalosne činjenice, a moglo bi ih se još i više nabrojiti, da se nehotice pitaš: gdje je tu humanitet, pravica i ljudsko dostojanstvo.

I sad se čovjek pita dalje, kako to, da se u jednom stališu »mirovine« samo razbacuju, dok u našem stališu ni uz najtemeljitiye razloge ne možeš do mirovine. Onome starcu bila bi mirovina slatki melem za ono nekoliko dana, što bi još bio proživio u krugu svoje mile obitelji; bolesnome drugu bila bi mirovina slatka nada u bolju budućnost, što bi mu možda donijela lijeka i duši i tijelu; zabludjelome pako, koji živi na sramotu stališu, bila bi oštra kazna.

Tako dakle pored slabih materijalnih prilika mukotrpn i požrtvovni učitelj stradava svagdje, kao da ga u istinu »bogovi ostaviše . . .«

Pa ipak učitelj mora da je svjetli primjer svojim učenicima i uzor svojim životom u društvu ljudskom, dika svome stališu i širitelj narodnje prosvjete! . . O, justitia, justitia! . . .

Nastojanja pri uređenju školskog vrta. Fran Trampuž.

Konac.

Položaj školskog vrta mora biti topao a zemlja (tlo) plodna (dobra) i dovoljno duboka.

Tlo za školski vrt mora ležati prosto na suncu, a nikada u hladu, te mora biti zaklonjen od žestokih vjetrova, osobito od oštre bure i studenog sjevernjaka (tramontana). Najzgodnije je, ako leži prama jugu. Dobar položaj je i prama zapadu, lošiji je prama istoku, a najgori je onaj prama sjeveru.

Tlo za školski vrt mora biti toli glede njezine mekotine koli glede zdravice dobro i plodno. Mekotina, t. j. gornji dio zemlje, koji ponajviše stoji pod uplivom zraka, topline i vode, i koji se obično obrađuje, mora biti fizikalčki i kemički tako sastavljen, da može u njem svaka ili većina korisnih bilina uspjovati. —

A i na kakvoću nižega, surovoga dijela zemlje t. j. na zdravicu, treba pri izboru zemlje za školski vrt uzeti obzir. Ista mora biti takova, da se u njoj može razviti korjenje onih bilina, koje duboko dopiru; ne smije biti dakle odviše kamenita ni zbijena, tako, da nebi vodu propuštala a niti sam pijesak, jer bi onda tlo prebrzo osušilo, a i hranive bi se čestire uslijed velikih kiša laglje u dubinu izgubile.

Da budemo sigurni kod izbora za školski vrt, biti će najbolje, da uzmemo za to zemlju, koja je do sada služila kao vrt ili kupusnjak, jerbo je takova zemlja za školski vrt, tako rekuć, već priugotovljena, te je ne treba za to ni mnogo gnojiti niti obrađivati.

Nije li nam moguće naći tako dobre vrtne zemlje, uzmimo onda kakvu dobro obrađenu oranicu, a samo ako takovu ne dobijemo, onda se moramo zadovoljiti i sa zapuštenim poljem (bared), livadom ili šumom.

Uzmimo li ove zadnje vrste zemljišta, imati ćemo mnogo rada i truda, dok ih za školski vrt sasvim pripravimo.

Školski vrt mora biti umjerene veličine t. j. isti ne smije biti ni prevelik niti premalen. Preveliki nam školski vrt zadaje kod priređivanja koli kod uzdržavanja odviše troškova, a teško ga je i nadzirati. Premaleni je pako vrt prava igračka.

Veličina će školskog vrta zavisiti u prvom redu od množine gospodarskih grana, koje će se u njemu gojiti. Misli li se učitelj baviti samo povrćem i voćarstvom, to će onda dostajati i manji školski vrt. Ako se pak mnije vrt upotrebiti i za vinogradarstvo, livadarstvo i t. d., onda mora da bude mnogo veći. Kod nas u Istri, gdje se seljak mora baviti skoro sa svim granama poljodjelstva, mora biti školski vrt uvijek malo veći nego u nekojim drugim zemljama. Morade mjeriti barem svojih 400 m².

O tome, kako treba kod priređivanja školskog vrta raditi i postupati, kako ga treba razdijeliti i t. d., progovoriti ćemo drugom zgodom.

Učiteljska skupština u Mihotićima.

Na vazmeni utorak dne 17. travnja obdržavala se u dražesnim i ubavim Mihotićima trinajsta i ujedno zadnja redovita glavna skupština učiteljskog društva za kotar Volosko. Ovo zborovanje vršilo se u novom »Narodnom domu«, što ga je ugledna ovdješnja čitaonica besplatno ustupila učit. društvu na raspolaganje; za to se čutimo dužnima, da se i na ovom mjestu lijepo zahvalimo slavnoj Čitaonici i gosp. predsjedniku Gržetiću, koji je skupštinarima bio u svem na ruku, te čitav dan vrlo prijazno vršio ulogu domaćine.

Skupština je počela u 10 i pol sati. Prisustvovali su istoj c. k. kot. škol. nadzornik, veleuč. gosp. Fran Uršić, te odaslanik »Narodne Prosvjete« iz

Pazina, gosp. Fran Barbalić, koga je skupština, kad ga je predsjednik istoj predstavio, oduševljeno pozdravila. Kao gostovi bijahu prisutni gg. predsjednik i tajnik mjesne čitaonice, nadalje gosp. Ivan Fiamin iz Opatije, te gosp. Carlavaris, učitelj iz pazinskog kotara.

Brzobjavnim putem pozdraviše skupštinu »Narodna Prosvjeta« i veleč. gosp. dekan kastavski, Antun Ellner. Po članu gosp. ravn. učitelju Pajaliću poslaše svoje pozdrave načelnik kastavske općine, veleuč. gospodin Mirko Jelušić, te župnik bersečki, veleč. gospodin Rajmund Jelušić. Sa oduljim pismom popratio je svoj pozdrav rav. učitelj u Brešcima, g. Jurinčić, koji bijaše zapriječen, da dođe osobno na skupštinu.

Iza nagovora društvenoga predsjednika, koji je u krupnim potezima ocrtao odborov rad u minuloj godini, ustade odaslanik »Narodne Prosvjete« te sa vrućim i zanosnim riječima izreče živu želju braće s onkraj Učke, da se s njima sdružimo u jedno, da budemo svi skupa jači i da tako udovoljimo obostranoj potrebi i duhu vremena; jer ako se ugnemo s puta »kolima napretka«, ona će daleko odmaknuti pred nama — ako im se pako opremo i suprotstavimo, ona će nas nemilosno pogaziti . . .

Ovaj govor, pun mladenačkoga žara, stališke samosvijesti i trijezna rodoljublja, slušaše skupština pazljivo i napeto, te obdari na koncu govornika burnim povlađivanjem.

Pošto podaše svoja izvješća gg. tajnica, blagajnik i delegat »Zaveze« (o lanjskoj skupštini u Puli), prešlo se na glavnu točku dnevnoga reda: Rasprava i zaključak o raspustu društva i pristupu »Narodnoj Prosvjeti« u Pazinu. Ovaj prijedlog odborov objašnjuje i zagovara društveni potpredsjednik gosp. August Rajčić u glavnim tačkama ovako: Društvu ponestaje životne snage; Slovenci se odvojiše pristupivši koparskomu društvu, a među hrvatskim učiteljima voloskoga sudbenoga kotara nema već pravoga zanimanja za društvo; broj učesnika je pri svakoj skupštini manji; nitko neće da primi vodstvo društva u ruke; smokva već ne daje ploda — treba je posjeći i u oganj baciti. Sa pristupom k »Narodnoj Prosvjeti« tegnuli bismo oživjeti, jer se pridružujemo društvu mlađemu i svježijemu.

U istom smislu govore gg. Ryšlavy, Dubrović, Kinkela i Rubiša Franjo. Gosp. Barbalić tumači, kako bi se mogao proširiti odbor »Narodne Prosvjete« tako, da budu u njem dva nova člana iz Liburnije.

Predsjednik Ante Dukić želi, da se »Narodna Prosvjeta« razvije do zemaljskoga učiteljskoga društva, ali misli, da takav oveći organizam neće moći dugo vremena uspijevati bez podređenih manjih ustroja. Oni učitelji koji ne polaze svojih kotarskih skupština, još će manje zalaziti na zemaljsku

učit. skupštinu. Kotarska učit. društva su prevelika, ali ne radi broja članova, nego radi teritorijalne opsežnosti. Treba stvoriti manje organizme od 10—20 članova uzevši u obzir blizinu i shodnost komunikacija. Bez takvih omanjih temeljnih organizama (učiteljski skupovi, sekcije ili podružnice) neda se zamisliti trajan i uspješan napredak »Narodne Prosvjete« kao zemaljskoga društva. Želi, da se odabere posebni odbor, koji bi imao na budućoj skupštini »Narodne Prosvjete« o Duhovima ovo pitanje u navedenom smislu riješiti. Onda istom bismo mogli raspustiti naše društvo i pristupiti k »N. Prosvjeti«.

Gosp. ravn. učitelj Dubrović opaža, da do naumljenoga koraka i tako mora doći ili prije ili kasnije; on je za raspust i pristup k »N. Prosvjeti«; o daljnjoj organizaciji pako neka vijeća i odlučuje njena buduća glavna skupština.

Uvaživši oba mnijenja skupština jednoglasno zaključuje prestanak društva uz pretpostavu, da će svi članovi pristupiti »N. Prosvjeti«, i sa željom, da se ovo društvo čim prije proširi i preustroji u smislu gori razloženom.

Usljed prihvaćenog zaključka otpadaju daljnje točke dnevnoga reda, te predsjednik zaključuje skupštinu. Slijedi odborska sjednica, u kojoj se zaključuje, da se knjiga društvenih zapisnika pokloni kot. učit. knjižnici u Kastvu.

Svi učesnici skupštine ostaše na skupnom objedu, pri kom zaredaše zdravice, kako već obično u takim prigodama. Spomenuti ćemo samo govore gg. Barbalića i Fiamina radi osobitoga dojma, što ga ostaviše u slušateljima. Naš vrijedni drug Barbalić govorio je pjesničkim zanosom; njegove riječi ogrijevahu nam srca — dizahu naše duše u vedrije, idealne visine . . . Slušajući pako zatim improvizovani govor gosp. Fiamina, pun žilave eneržije i ognjevita domoljublja, bilo nam je pri duši, kao da stoji pred nama muž iz ilirskoga doba . . . Njegove riječi djelovahu neodoljivom snagom. Svi se oćutismo jaćima.

Treba samo, da se češće sastajemo, da se uzajamno bodrimo i ćelićimo, pa će iz mnoge iskricice, što nijemo tinja u našim srcima, sinuti jarki plamen; zasjati će jaka, ćudotvorna vatra iz sitne iskricice, koja bi inaće zavijek utrnila pod hladnim pepelom svagdašnjega života.

Naprijed dakle!

Svi na skorašnju skupštinu »Narodne Prosvjete«!

A. D.

Učiteljskim suprugam. Spjevao Lj. V.

Što gdje bobra nije,
To nek prezir bije . . .

Uzvišen nad sve Vaš je poziv časni,
Domaćeg praga svećenice brižne,
Ni pàke misli, želje nedostižne,
Zarazit značaj Vaš ne mogu krasni.

Nek svatko uman spozna sebe sama,
Pa ne će žalbom drugom' punit srca,
Kom' s mučna rada znoj sa lica vrca,
Koj traži svjetlo, al ga sreća tama . . .

Pozdravljam Vaše domaćinsko zvanje,
To zvanje divno, cjenije od zlata,
Kog' svaka marom zamjernim se hvata,
Da mukom svoje uzdrži imanje . . .

Oj pozdrav Vama, mukotrpne žene,
Oj poklik Vama dobre majke budi,
I svaki uzdah poštenih Vam grudi
Bud' melem nama, melem vele c'jene!

Imanje? Ništa! Čuda golemoga:
Iz ništa nešto stvarate nam žene —
U mučnom radu mnoga gine, vene,
Pregarajući slasti sv'jeta toga!

Ne klonte duhom! Pravda slavi slavlje,
I nam će pravda sinuti na pragu —
Žrtvovat rodu našu ćemo snagu
Uz sreću s Vama i uz krepko zdravlje!

Poziv na glavnu skupštinu učiteljskog društva „Narodna Prosvjeta“

koja će se obdržavati u Puli na duhovski ponedjeljak i utorak dne
4. i 5. lipnja t. g. u dvorani »Prvog istarskog Sokola«.

I.

U ponedjeljak, prvog dana zasjedanja, obdržavati će se u 4 sata po
podne službeni dio skupštine na koju imaju pristup samo članovi.

Raspored.

1. Otvorenje skupštine.
2. Službena priopćenja.
3. Izvješće tajnika.
4. » blagajnika.

5. Izvješće urednika društvenog glasila.
6. » revizora.
7. Izbor novog odbora (predsjednika, dvaju potpredsjednika, tajnika, blagajnika i dvaju odbornika.
8. Izbor dvojice revizora za pregledanje računa.
9. Ustanovljenje dnevnog reda za javni dio glavne skupštine.
10. Možebitni prijedlozi. (Prijedlog mora biti pismeno uručen kod skupštine predsjedniku a na raspravu će doći, ako je bio prijavljen bar osam dana prije društvenom odboru; prešni prijedlozi doći će na raspravu, ako to zaključi glavna skupština).

Iza skupštine komers.

II.

Slijedećeg dana, utorak dne 5. lipnja u 10 sati u jutro obdržavat će se *javni dio* skupštine.

Pristup imadu društveni članovi, drugi učitelji i učiteljice a prijatelji škole bit će dobro došli.

Na dnevni red doći će rasprave, prijavljene bar osam dana prije odboru, ako ih službeni dio glavne skupštine primi. Do sada su prijavljene ove rasprave:

- a) školski izleti;
- b) tjelovježba u pučkoj školi;
- c) ustanovljenje hrvatskog ženskog učiteljišta za Istru i
- d) ustanovljenje ženske građanske škole u Kastvu.

Iza glavne skupštine skupni b a n k e t.

Odbor „N. P.“

Družbinom učiteljstvu Istre!

Sastanak i dogovor Družbinog učiteljstva, glede svoje posebne stališke organizacije, obdržavat će se u istim danima u Puli, i to: ponedjeljak, dne 4. lipnja u 10 sati u jutro u Družbinoj školi i u utorak u 8 sati u jutro u dvorani »Prvog istarskog Sokola«.

Dnevni red dostavit će se pojedincima poštom na dobu.

Odbor „D. U.“

Učiteljstvu Istre!

Ostale podrobnosti glede stanova, cijene i t. d. najavit će se svojedobno u dnevniku »Omnibus« i tjedniku »Naša Sloga«. »Ravnateljstvo Družbine škole u Puli« na svaki upit dati će radovoljno svaku informaciju.

Up.

17. IV. 1906.

Lijepi ovaj dan bilježimo s ushitom i veseljem u knjigu povjesti učiteljstva Istre.

Onoga dne, učiteljstvo kotara voloskoga, sakupljeno u glavnoj skupštini u Mihotićim, jednoglasno je zaključilo, da se pridružuje našem društvu. Od onoga znamenitoga dana opstoji jedna jedina velika udruga hrv. učiteljstva na kopnenoj Istri. Učiteljsko društvo »Narodna Prosvjeta« o Duhovim će ove godine u Puli slaviti svoje slavlje, jer će oko sebe okupiti svu stališku braću i sestre sa kopnene Istre, da se u slozi i ljubavi pogovore o veselim i žalosnim doživljajima svog teškog zvanja. Biti će to dani zanosa i stališke samosvijesti!

Mi znademo, da će vatrene otočanke i momci ponositi sa kvarnerskih otoka — svladani bratskom ljubavlju — preploviti na laganim šajkam sinje more naše, te se i oni pridružiti istoj braći. Kad nam je ova naša Istra jedna majka, neka bude čitavo učiteljstvo jedno srce a mnogo radišnih ruku, koje će izorati pustu ovu leđinu, zasijati je mažuranom i sitnim bosiljkom, da se mome i junaci njime okite, kad bude poći na narodno slavlje.

Živile nam sestre i braća iz voloskog kotara a Vi tamo sa mora i otoka, sjetite se Vašeg obećanja i obveselite braću svoju, koja Vas čekaju otvorenim rukama.

Zdravstvujte!

VJESNIK.

Analfabetizam.

Pošt. g. Bennati držao je nedavno u zast. kući u Beču govor, iz kojega vadimo slijedeće:

»Analfabeta ima u cijeloj našoj državi 24°; od toga otpada 50% na Hrvate i Slovence (tanto per non far arrossire i croati che presi a sè soli, danno il 74% di analfabeti).

Uzmimo sada u obzir ovo:

1. Talijani u Istri imaju već odavna posvuda u Istri dvo- i višerazredne škole;
2. Hrvati u Istri nijesu do pred par godina imali škola (izuzev Liburniju); u kotaru porečkom nemaju ih ni sada osim ono par Družbinih a ima bezbroj djece bez škola (na Čičariji buzetskoj bila do pred dvije godine samo škola u Lanišću);

3. Talijanski učitelji podučavaju po dva-desetak djece a hrvatski po dvijesta;

pa zaključimo: Hrvati u Istri ne treba da se srame, što ih je 65% analfabeta (jer nijesu imali škola, da se uče) uz 49% analfabeta talij. sa svim njihovim školama, nego neka se srame — ako je u opće moguće — oni, koji nijesu htjeli Hrvatima u Istri dati škola (a ne će ni sada samo za to, da nam se poslije mogu rugati.

Iza toga slijedi za nas nauka:

1. Svi i svuda podučavajmo analabete, pak ćemo moći kazati kleveticima: Eto vidite, bez škola smo pismeni, a vas ima 49% nepismenih uza sve vaše škole.

2. Hrvati analfabeti! Kupite ABC čitanku, pa se učite čitati i pisati, da vas dušmani ne ismještavaju!

Primjedba gosp. zastupniku i drugovima: Dajte nam Vi i Vaši (kad nam gospodarite) razmjerno onoliko škola, koliko ih Vi imate, pak ćemo se onda razgovarati i prisposodbljati postotke analfabeta u Istri!

Iz pokrajinskog školskog vijeća za Istru.

Iz zapisnika sjednice od 20. ožujka vadimo ove zaključke: potvrđuje se predloženo Vjekoslava Jurinović za ravn. učit. 2. reda u Susku. — U Staroj Baški ustraja se pučka škola. — Priznaje se potrebu poduke u ženskim ručnim radnjama na pučkim školama u Poljicim i Mihotićima.

O predlogu porečko-puljskog ordinarijata glede poduke u vjerouci, povest će se razprava.

Jedan prijedlog.

Pokrajinsko školsko vijeće u Trstu odlučilo je, da se za ovaj put bira zastupnika učiteljstva kao člana kot. školskog vijeća pismeno, dočim bi se to moralo izabrati na službenoj kot. konferenci učitelja, uslijed:

a) minist. naredbe od 8. svibnja 1872, § 8 (drž. zak. 1872 god. br. 68).

b) i okrajinskog školskog zakona za Istru od 27. srpnja 1875, § 20 točka c) i § 41 odstavak 4 (pokr. zak. 1. br. 18. II. i III) i odnosno

c) državnog pučko-školskog zakona od 1. svibnja 1883. § 45

Razlog je ovoj naredbi sjegurno taj, što pokrajinski istarski odbor nema novaca za putne troškove učitelja(-ica), koji bi morali na sjednicu.

No mi smo učitelji idealni, privikli na stradanja, pak ćemo ovaj put pustiti pokrajini — znademo mi, što je nevolja — putne troškove i na vlastite poći na konferencije, koje želimo da se sazovu, da zakonitim putem biramo zastupnike u kot. školsko vijeće.

Rijetkost.

Pokojni učitelj, Josip Traven, zapustio je oporučno nad 30 hiljada kruna u dobrotvorne svrhe, a ponajviše u prilog čitavog učiteljstva Kranjske te njihovih udova i sirota. Sjetio se većim svotama djačke kuhinje, školskih zaklada, učiteljskog konvikta u Ljubljani, buduće učiteljske tiskare, siromaka i t. d. Iz oporuke je razvidno, da je pokojnik imao plemenito srce a i prilično para, koje stalno nije prikupio od svoje učiteljske plaće.

Važna odluka.

Neka tvrtka tužila je neko mjesno školsko vijeće, glede tražbine od nekoliko stotina kruna. Ovo nije htjelo tvrtci namiriti dug a niti se pripoznati realnim dužnikom, pa je stvar došla do vrhovnog sudišta, koje je tužbu otklonilo riješidbom, da mjesno školsko vijeće nije pravna osoba, pa za to ne može tužiti ni biti optužena.

Preustrojstvo škola.

Bosanska vlada ozbiljno sada nastoji preosnovati svoje narodne škole. Tamošnje učiteljstvo i njihova učiteljska društva vrlo je zainteresovao taj predmet, pak nastoje na što naravnijem i praktičnijem temelju provesti to preustrojstvo. Iznajprije imale bi se svakako odstraniti dosadanje nevaljale školske knjige i zamijeniti ih pristupačnijim školskoj mladeži prema domaćim životnim prilikama. Odlučilo se ujedno stegnuti učevno gradivo prema načelu: učiti valja za život a ne za reklamu.

A u nas? Na svim učiteljskim sjednicama i konferencijama već se godine i godine govori, preporuča i raspravlja o krvavoj potrebi promjene školskih knjiga, da ipak jednom valja šnjima na tavan, al sve to ostaje pusta riječ i ostaje se — pri starome. A naučne osnove? Mnjemo, da je i za nje već jedared nadošlo vrijeme, da se ih podvrgne reviziji.

Ženske na sveučilištu.

Ministar bogoštovja i nastave dr. pl. Bienert izdao je na sve dekanate filozofskih fakulteta naredbu glede primanja ženskih slušateljica. Svaka, koja se iskaže sa svjedodžbom ispita zrelosti na kojoj gimnaziji, imade sa muškarcima jednaku pravicu, da se upiše kao redovita slušateljica. Izvanredne slušateljice mogu biti one, koje su apsolvirale učiteljišta ili takve ženske liceje, kojim je ministarstvo podijelilo to pravo.

Pomanjkanje učitelja u Srbiji.

Ministarstvo nastave ustanovilo je poseban odbor, koji bi imao za zadaću, da popuni ispražnjena učiteljska mjesta, kojih imade 635 sada. Biti će to valjda uzrokom pare, pa nitko neće rado da pođe za učitelja.

Školski praznici.

Namjerava se, da se na austrijskim pučkim i građanskim školama odrede školski praznici između 1. srpnja i 1. rujna.

Analfabetizam u Galiciji.

Po najnovijim statističkim podacima ima u Galiciji 62·8% analfabeta med muškarcima i to: 47·4% analfabeta med Poljacima a 78·2% med Rusinima.

Sredstvo proti sunčanim pjegama.

Kome je Bog time naklon bio, evo kako će se toga riješiti. Valja metnuti toliko boraksa u vodu, dok se ova zasiti, onda se u tu vodu namoči komad vate, pa se time pjege dva puta na dan operu. Dobro je sredstvo i voda od peršina, koja se lako daje svaki dan napraviti. U po litre vode metne se rukovet narezanoga peršina, pa se onda tom vodom lice u jutro i na večer opere. Prije svega valja lice čuvati od direktnih sunčanih zraka, jer inače sva ta sredstva ne koriste.

Lične vijesti.

Imenovanja i premještenja.

Učiteljicom na družbinnoj školi u Štokvcima imenovana je zagrepčanka Dragica Kragora.

Književnost i umjetnost.

„Hrvatski narodni vezovi“.

Napisala Jelica Belović-Bernadzikowska (sa sedamnaest originalnih slika). Naklada knjižare L. Szeklera u Osijeku. Cijena 3 krune.

Ovu lijepu radnju naše velevrijedne suradnice preporučamo što ljepše našim koleginjama. U drugom dijelu knjige pridodan je riječnik »tehničkog nazivlja«.

Od uredništva.

G. C. B. u V. Primismo one dvije pjesmice. Pripošaljite nam jošte štogod na ogleđ, pa ćemo se onda razgovarati, jer u Vas imade i dara i poleta. Zdravo!

*Sve potrebite tiskanice za škole te pi-
saći i risaći materijal, imade na zalhti*

NARODNA TISKARA
LAGINJA i drug.

prije J. KRMPOTIĆ i drug,

ulica Giulia, 1 — Pula — ulica Giulia, 1

KNJIGOVEŽNICA

TVORNICA PEČATA

ANT. TRANFIĆ, PULA

ULICA SISSANO-DIANA, 7.

GLAVNO SKLADIŠTE U KAŠTELSTAROME.

Vlastiti proizvodi najboljih Dalmatinskih vina te
maslinovog ulja. — Razašilje počam od 56 l.
unaprijed. — Cijenike šalje badava franko.

Za naručbe kao i sve drugo, obratiti se u Pulu.